

Tarapon O. «Scientific Notes on Ukrainian History: A Collection of Scientific Articles»: 25 years since its inception.

The article reflects the history of the professional publication «Scientific Notes on Ukrainian History», founded in 1993 at the Department of History and Culture of Ukraine, the Faculty of History of Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical Institute, on the initiative of the Head of the Department, Dean of the Faculty of History, then the candidate of historical sciences, associate professor (now Doctor of Historical Sciences, professor, academician of the PNU, rector of the university) V.P. Kotsura. For 25 years the collection has undergone a difficult path of formation - from a small thematic collection, to a professional scientific publication with a powerful author's composition, a broad thematic palette and a diverse scientific background.

Key words: «Scientific notes on Ukrainian history», scientific collection, subjects, authors, Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University.

Одержано 05.03.2018.

УДК 93:94(477) «2006/2016»

**Тарас Нагайко
(Переяслав-Хмельницький)**

10 РОКІВ НА НИВІ УСНОЇ ІСТОРІЇ¹

У публікації відмічаються основні підсумки десятирічної діяльності навчально-наукового центру усної історії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

За період існування Центр встановив плідні зв'язки з багатьма науковими, навчальними та громадськими організаціями в Україні та поза її межами, зокрема з Інститутом історії України НАН України, Національним історико-етнографічним заповідником «Переяслав», Запорізьким національним університетом (Інститут усної історії степової України), «Інститутом історії церкви» Українського католицького університету, Українською асоціацією усної історії (УАУІ), «Центром дослідження української спадщини на преріях» Саскачеванського університету (Канада), Національною спілкою краєзнавців України та іншими. За час роботи Центр утвердився як осередок, на базі якого проводиться діяльність з вивчення регіональної історії, досліджуються аспекти минулого як Переяславицини, так і України в цілому. Працівниками підрозділу зібрано значний масив різноманітних матеріалів (спогадів, інтерв'ю, документальних джерел, світлин тощо), які вводяться до наукового обігу шляхом їх публікації у заснованому спеціалізованому виданні – історико-краєзнавчому альманасі «Джерела пам'яті».

Ключові слова: навчально-науковий центр, усна історія, кафедра історії та культури України, наукова діяльність.

Розвиток наукової думки, зокрема гуманітарних дисциплін, у пострадянській час зумовив появу нових методів та методик історичного пошуку. У вітчизняній історичній науці одним з практичних нововведень на початку 2000-х рр. стала поява такого напрямку досліджень, як усна історія («Oral history») [1. с.270-271]. Термін, як і сам напрям, виник у середині минулого століття та набув поширення в американській та європейській історичній традиції. Криза, що настала у вітчизняному історіописанні в добу тоталітаризму унеможливила використання усних матеріалів у офіційному науковому дискурсі. У вітчизняній історичній науці радянського періоду джерела усного походження мислились, як допоміжні й використовувалися здебільшого в етнографічних дослідженнях. Усноісторичні

¹ Статтю підготовлено в межах доповіді на науковій конференції «Усна історія в епоху змін: соціальні контексти, суспільно-політичні виклики, академічні стандарти», що проводилася у з нагоди 10-річного ювілею Української асоціації усної історії (Харків, 1-2 грудня 2016 р.).

практики в Україні поширилися завдяки міжнародній співпраці та об'єднали у собі окремих теоретичний напрямок, дослідницький метод та джерельну базу, що сприяло розкриттю «білих плям» вітчизняної історії.

Центр створено 1 листопада 2005 р. при кафедрі історії та культури України ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Його поява стала логічним продовженням наукової діяльності групи науковців, що зосередили свою увагу на розробці соціальної тематики вітчизняної історії – повсякденного життя громадян України у радянський період. Так, упродовж 2003-2005 рр. групою аспірантів кафедри було проведено усне опитування жителів сіл Переяслав-Хмельницького району Київської області, мета якого полягала у дослідженні побутових умов життя сільського населення даної території у 20-40 рр. ХХ ст. У штатному вимірі центр складається з керівника та лаборанта.

Основні напрямки діяльності

- ✓ накопичення, опрацювання та введення в науковий обіг джерел усної історії;
- ✓ розробка та апробація методики досліджень у галузі усної та повсякденної історії;
- ✓ реалізація наукових проєктів з вивчення історичного минулого України засобами усної історії;
- ✓ співпраця з науковими, навчальними та культурними організаціями у галузі усної історії;
- ✓ організація семінарів, круглих столів, конференцій;
- ✓ розробка тематичних курсів та навчальних програм для студентів вищих навчальних закладів;
- ✓ видання наукових, навчальних і методичних матеріалів;
- ✓ керівництво студентськими науковими роботами;
- ✓ створення електронних інформаційних ресурсів для роботи з джерелами усного походження.

Науково-організаційна робота

За період функціонування підрозділу його працівниками було ініційовано проведення низки наукових заходів, що охоплювали спектр новітніх актуальних напрямків історичної науки. Зокрема:

1. *Усна історія.* 11 травня 2006 р. під егідою цього підрозділу відбувся науково-методичний семінар «Метод усної історії: теорія та практика застосування», що став одним із перших вітчизняних зібрань у галузі усної історії. 15-16 травня 2009 р. було проведено Міжнародний науково-методичний семінар «Усна історія: теорія і практика – 2009». У травні 2013 р. відбулася Міжнародна наукова конференція «Комунікативні горизонти усної історії».

2. *Історія повсякденності.* Упродовж 2010-2012 рр. було організовано роботу двох всеукраїнських та однієї міжнародної наукових конференцій «Історія повсякденності: теорія та практика». Дві з них (2011, 2012) відбулися у межах держбюджетної теми «Людознавча історія як ключовий дидактичний фактор сучасної історичної освіти у ВНЗ».

3. *Краєзнавство.* У краєзнавчому сегменті науково-організаційної роботи підрозділу окремо слід виділити організацію та проведення низки круглих столів: «Скарб Михайла Сікорського – надбання для поколінь» (7 листопада 2012 р.); «Українське козацтво: історія та сучасність» (18 жовтня 2012 р.); «Охорона історичних пам'яток та розвиток зеленого туризму на Переяславщині» (18 квітня 2013 р.); «Шляхами Тарасової ночі» (24 травня 2013 р.); «Михайло Сікорський в історико-культурному просторі України» (18 жовтня 2013 р.); «Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті» (18 жовтня 2013 р., 13 жовтня 2014 р., 16 жовтня 2015 р., 20 жовтня 2016 р.).

Щорічно з 2012 р. на базі навчально-наукового центру усної історії відбувається робота організаційного комітету Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання», що об'єднує заходи наукового та творчого спрямування, які відбуваються у межах вшанування пам'яті Героя України Михайла Івановича Сікорського.

Працівники підрозділу взяли участь у низці тематичних наукових зібрань, зокрема: Всеукраїнському науково-методичному семінарі «Усна історія і дослідження соціокультурних трансформацій: минуле заради майбутнього» (20-21 травня 2006 р., м. Львів); Міжнародній науковій конференції «Усна історія у сучасних соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень». (27-28 жовтня 2006 р., м. Харків); Всеукраїнській науковій конференції «Усна історія в науковому дослідженні» (23-24 травня 2008 р., м. Запоріжжя); Міжнародній науковій конференції «У пошуках власного голосу: усна історія як теорія, метод і джерело» (м. Харків, 11-12 грудня 2009 р.); Всеукраїнському круглому столі «Усна історія в Україні: сучасність та перспективи» (м. Київ, 21 травня 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Комунікативні горизонти усної історії» (м. Переяслав-Хмельницький, 17-18 травня 2013 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Усноісторичні дослідження: сучасні тенденції, напрямки та перспективи» (м. Вінниця, 25-27 жовтня 2016 р.)

Науково-пошукова діяльність

У межах науково-пошукової діяльності підрозділом проведена робота над проектами: «Окупований Переяслав очима свідків» (2007-2009) – проект спрямовано на збір спогадів очевидців періоду нацистської окупації 1941-1943 рр.

«Затоплені села Переяславського краю. Свідчення очевидців» (започатковано 2009 р.). У центрі уваги проекту знаходиться проблема переселення мешканців сіл Переяслав-Хмельницького району Київської області внаслідок утворення Канівського водосховища.

«Книга пам'яті воїнів Червоної Армії, що загинули та поховані на території Переяслав-Хмельницького району Київської області у період 1941-1944 рр.» (розпочато у травні 2010 р.). Проводиться робота зі створення меморіального видання.

Виставково-експозиційна робота

Колектив центру бере участь у виставково-експозиційній роботі. Зокрема, працівниками навчально-наукового центру усної історії було організовано роботу наступних виставок: Міжнародна пересувна експозиція «Імена замість номерів» (14 квітня – 14 травня 2010 р.); Пересувна музейна експозиція «Народна війна» (12-24 квітня 2011 р.); Фотовиставка «Українська Повстанська Армія. Історія Нескорених» (26 березня 2013 р.).

Редакційна діяльність

На базі Центру здійснюється підготовка до друку низки тематичних серійних видань, матеріалів конференцій та окремих праць. Зокрема, у 2007 р. на базі навчально-наукового підрозділу було засновано історико-краєзнавчий альманах «Джерела пам'яті». У 2012 р. започатковано видавничу серію «Народна мемуаристика».

Упродовж 2006-2016 рр. були видані друком наступні видання:

1. Іваненко А. О. Нагайко Т. Ю. Методичні рекомендації з організації та проведення наукових досліджень з питань вивчення історичного минулого сільських населених пунктів засобами усної історії (для студентів історичних факультетів) / Т. Нагайко, А. Іваненко. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 43 с.

2. Джерела пам'яті: Історико-краєзнавчий альманах. – Тернопіль: Астон, 2007. – Вип. 1: Народжені для випробувань / [упоряд.: Т. Ю. Нагайко]. – 232 с.

3. Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Тернопіль: Астон, 2007. – Вип. 19. – 536 с. (Розділ III «Матеріали науково-практичного семінару «Метод усної історії: теорія та практика застосування». Семінар відбувся 11 травня 2006 р. у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», С. 415-502).

4. Хмельницький Д. М. Пережите та незабуте. «Сторінки щоденника 1941-1947 рр.»: [Мемуари] / Данило Хмельницький; [упоряд. та коментар.: Т. Нагайко, І. Капась, М. Ярмоленко; ред. Т. Нагайко]. – Переяслав-Хмельницький: СДК, 2009. – 263 с.

5. Джерела пам'яті: Історико-краєзнавчий альманах. – Корсунь-Шевченківський, 2010. – Вип. 2: Остарбайтери: жива правда – живий біль / [упорядник: Т. Ю. Нагайко]. – 457 с.

6. «Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 246 с.
7. Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 25. – 374 с. (Розділ II «Усна історія: теорія та практика». До розділу увійшли резолюція та матеріали виступів Міжнародного науково-методичного семінару «Усна історія: теорія і практика – 2009», що відбувся 15-16 травня 2009 р. у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», С. 217-282).
8. Навчально-науковий центр усної історії (до 5-річчя створення) / Інформаційний буклет. – 2011. – 2 с.
9. Карпенко А. П. Назустріч бурям: Істор.-докум. повість / Андрій Петрович Карпенко; [упоряд. та коментар.: Т. Нагайко, О. Горбовий, І. Капась; ред. Т. Нагайко]. – Переяслав-Хмельницький: ФОП О. М. Лукашевич, 2012. – 48 с. – (Народна мемуаристика; Вип. 1).
10. Моє життя – мої музеї... Збірка матеріалів на пошану пам'яті Героя України М.І. Сікорського [упоряд. та коментар. О. Горбовий, Т. Нагайко; ред. Т. Нагайко]. – Переяслав-Хмельницький: ФОП О. М. Лукашевич, 2012. – 236 с.
11. «Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., [м. Переяслав-Хмельницький], 5-6 жовт. 2012 р. / [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко, В. В. Коцур]. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – 200 с.
12. Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. (Спецвипуск). – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 29. – 411 с. (Спецвипуск сформовано за результатами Міжнародної наукової конференції «Історія повсякденності: теорія та практика – 2011», що відбулася 13-14 травня 2011 р. у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»).
13. «Сікорські читання»: I Всеукр. історико-культуролог. форум, 7 листопада 2012 р. / [укл. : О. Шкира, Л. Губар, Т. Деркач, Т. Нагайко ; стенограм. А. Шпиля] ; ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди», ГКПО «Переяславський скарб». – Переяслав-Хмельницький: ФОП О. М. Лукашевич, 2013. – 48 с.
14. «Комунікативні горизонти усної історії»: матеріали Міжнар. наук. конф., [м. Переяслав-Хмельницький], 17-18 травня 2013 р. / [Упорядники: Г. Г. Грінченко, Т. Ю. Нагайко]. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – 280 с.
15. Моє життя – мої музеї... : [зб. матеріал. До 90-річчя від дня народження Героя України М. І. Сікорського] / [упоряд. та коментар: О. Горбовий, Т. Нагайко; ред. Т. Нагайко ; вступ. ст. Л. Новохатько]. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Переяслав-Хмельницький: ФОП О.М. Лукашевич, 2013. – 258 с.
16. «Сікорські читання»: II Всеукр. історико-культуролог. форум, 18 жовтня 2013 р. / [укл. : Т. Нагайко; стенограм. В. Вовкодав, О. Горбового] ; ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди», ГКПО «Переяславський скарб». – Переяслав-Хмельницький : ФОП О. М. Лукашевич, 2014. – 48 с.
17. Джерела пам'яті : історико-краєзнавчий альманах / [ред. кол. : В. Коцур (голов. ред.), О. Лисенко, А. Коцур, Т. Нагайко (відповід. ред.) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький : ФОП О. М. Лукашевич, 2014. – Вип. 3 : «Та не дарма були ми на землі...». – 250 с.
18. «Сікорські читання»: III Всеукр. історико-культуролог. форум, 13 жовтня 2014 р. / [укл. : Т. Нагайко; стенограм. О. Горбовий] ; ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди», ГКПО «Переяславський скарб». – Переяслав-Хмельницький: ФОП О. М. Лукашевич, 2015. – 68 с.: іл.
19. Сорокова С. Ф. Не летять ластівки у Зарубинці : історико-краєзнавчий нарис / С.Ф. Сорокова ; ред.-упоряд.: Т. Ю. Нагайко, О. А. Горбовий. – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О. М., 2015. – 368 с. – (Серія: Краєзнавча бібліотека Переяславщини ; вип. 1).

20. Моє життя. Спогади / Василь Миколайович Мамітько; [ред. Т. Нагайко, вступ. ст. В.Кучер]. – Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М., 2016. – 74 с. – (Народна мемуаристика; Вип. 2).

21. «Сікорські читання»: IV Всеукр. історико-культуролог. форум, 13 жовтня 2015 р. / [укл.: Т. Нагайко; стенограм. І. Гайдаєнко, О. Горбовий]; ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди», ГКПО «Переяславський скарб». – Переяслав-Хмельницький: ФОП Я.М. Домбровська, 2016. – 48 с.: іл.

Окрім зазначених видань бібліографію вітчизняних усноісторичних студій за вказаний період поповнили публікації працівників підрозділу: Нагайка Т. Ю., Капаса І. А., Ярмоленка М. П., Горбового О. А.

Міжнародне співробітництво

Важливе місце в діяльності Центру займає міжнародне співробітництво. Від початку створення підрозділу за приклад в організації його діяльності було узято досвід зарубіжних інституцій подібного профілю. Орієнтування на західну та європейську модель пошукових досліджень й використання відповідної методології у реалізації наукових проектів зумовило появу контактів та періодичну співпрацю підрозділу з профільними закордонними установами.

За участі Центру було реалізовано спільні міжнародні науково-пошукові проекти.

Так, упродовж 2006-2007 рр. підрозділ включився у реалізацію пошуково-дослідного проекту «Імена замість номерів. Книга пам'яті колишніх в'язнів концтабору Дахау»². Проект присвячено невідомим сторінкам Другої світової війни – долям пересічних в'язнів. Ідея проекту виникла та почала реалізовуватись у Німеччині наприкінці 1990-х рр. Його ініціаторами виступили німецькі організації: «Форум Дахау», «Товариство підтримки міжнародної молодіжної зустрічі та роботи меморіальних комплексів у Дахау», «Дім молоді в Дахау», Євангелічна церква Примирення у меморіалі концтабору. На початку проекту його ініціатори організували запис біографій колишніх в'язнів концтабору Дахау, які проживають в Німеччині та Франції. З листопада 2005 р. проект стартував в Україні. У ньому узяли участь робочі групи з Києва, Львова, Вінниці, Полтави, Харкова, Сімферополя та Переяслава-Хмельницького. До складу останньої увійшли співробітники, студенти та аспіранти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Світлана Чернецька, спеціаліст з музейної справи відділу гуманітарних та міжнародних зв'язків (керівник групи-майстерні); Тарас Нагайко – керівник навчально-наукового центру усної історії кафедри історії та культури України; Інна Демус – аспірантка кафедри історії та культури України; Микола Губочкін – магістрант історичного факультету; Ольга Метелиця – магістрант факультету педагогіки і психології, керівник студентської соціальної служби університету; Сергій Зражевський – студент історичного факультету; Оксана Вовчок – студентка історичного факультету; Леся Редько – студентка інституту фізичного виховання та природознавства. Учасники проекту отримали унікальний шанс провести власне історичне дослідження та можливість здобути практичні навички з усної історії. З цією метою із 17 по 19 лютого 2006 р. у Львові було проведено навчальний семінар, у якому взяли участь представники з України та Німеччини. Координатором проекту Сабіною Герхардус спільно з вітчизняними фахівцями було проведено ряд теоретичних та практичних занять з усної історії.

Під час реалізації цього проекту учасниками робочої групи-майстерні, що діяла на базі нашого університету було зібрано біографічні відомості, інтерв'ю, листи, світлини, де міститься інформація про долі дев'яти українських громадян – колишніх в'язнів Дахау. Результатом роботи стало включення біографії одного з респондентів до експозиційної частини проекту та публікація зібраних матеріалів на сторінках історико-краснознавчого альманаху «Джерела пам'яті» [2. с. 347-393].

² «Namen statt Nummern. Gedächtnisbuch für die Häftlinge des Konzentrationslager Dachau».

20 березня 2007 р. у меморіальному комплексі колишнього концтабору Дахау пройшла презентація сторінок Книги Пам'яті, підготовлених українськими учасниками проекту. У 2009 р. у Львові відбувся підсумковий Міжнародний науковий семінар «Імена замість номерів. Книга пам'яті колишніх в'язнів концтабору Дахау», де було презентовано україномовний варіант Міжнародної пересувної експозиції «Імена замість номерів». Упродовж 14 квітня – 14 травня 2010 р. зазначена виставка експонувалася у нашому університеті [4. с. 17].

Упродовж 2007-2008 р. відбувся спільний канадсько-український проект «*Усна історія деколективізації в Україні 1990-х років: Селянський досвід*». Його ініціатором виступила Голова програми усної історії при Центрі Досліджень Української Спадщини у Коледжі св. Томаса Мора, Саскачеванського університету (Саскатун, Канада). Співкоординатор в Україні – Тетяна Пастушенко (Інститут історії України НАН України). Упродовж 2008 р. організаторами планувалося зібрати спогади більш як двохсот представників сільського соціуму, що відобразатимуть їх погляд на процес розпаду колгоспного ладу в Україні. Перед початком роботи було ініційовано створення дослідницько-пошукових робочих груп, що працювали у десяти різних областях. 26 грудня 2007 р. в Інституті історії України НАН України відбувся одноденний семінар-тренінг, під час якого здійснювалося науково-методичне забезпечення керівників та учасників робочих груп. До складу робочої групи нашого університету ввійшли Т. Нагайко, І. Капась, М. Ярмоленко. Характер роботи у проекті передбачав збір свідчень з-поміж сільського населення щодо розпаду колгоспно-радгоспної системи господарювання та стосовно їх особистого досвіду життя у нових умовах. Даною дослідницькою роботою були охоплені різні регіони України: Київщина, Полтавщина, Дніпропетровщина, Рівненщина, АР Крим та ін.). В межах роботи працівниками Центру усної історії нашого університету були підготовлені інтерв'ю з десятьма респондентами – жителями двох сіл: Яворівка (Драбівський р-н., Черкаська обл.) і Виповзки (Переяслав-Хмельницький р-н., Київська обл.) по п'ять на кожний, загальною тривалістю близько 20 годин. 26 грудня 2008 р. у приміщенні Інституту історії НАН України відбувся підсумковий семінар, присвячений завершенню роботи над міжнародним проектом. Його матеріали доступні у архіві вищезазначеної канадської інституції.

Про результати роботи навчально-наукового центру усної історії доповідалося на низці міжнародних літніх шкіл. Зокрема, у 2006 р. під час I Міжнародної літньої школи молодих істориків країн учасників СНД «Власть и общество в истории» (19 серпня – 1 вересня 2006 р., м. Москва, Росія) відбувся виступ керівника Т. Ю. Нагайка на тему «Перспективы работы с источниками устного происхождения». Також наукові напрацювання та друковані видання підрозділу було презентовано під час II Міжнародної літньої школи молодих істориків країн учасників СНД «Власть и общество в истории» (15-26 серпня 2007 р., м. Санкт-Петербург, Росія) та V Міжнародної літньої школи молодих істориків країн учасників СНД «Актуальные проблемы Второй мировой и Великой Отечественной войны» (14-23 чевня 2010 р., м. Мінськ – м. Брест, Республіка Білорусь).

8-9 травня 2015 р. у Переяславі-Хмельницькому у межах підтримки міжнародного проекту «*Victory – Liberation – Occupation: War Memorials and Commemoration Marking the 70th Anniversary of WWII Ending in post-Socialist Europe*» (керівник Mischa Gabovich) було здійснено запис 10-ти бліц-інтерв'ю з учасниками урочистостей з нагоди 70-ої річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ої річниці завершення Другої світової війни. Метою проекту було з'ясування ставлення учасників заходу до об'єктів пам'яті (меморіалів) та нових європейських практик щодо відзначення згаданих подій. Зазначений проект охопив 20 міст Східної Європи та Росії.

Упродовж серпня-листопада 2015 р. підрозділом здійснено експертний супровід проведення дослідницького проекту «*Політичний досвід у 80-х і на початку 90-х років*»: *Переяславіщина*», що здійснювався учнями ЗОШ №1 м. Переяслава-Хмельницького. Проект відбувався у межах міжнародного конкурсу шкільних проектів з усної історії «*Повсякденне життя в СРСР у період 1980-1991 років*». Його організатором виступила чеська громадська

організація Асоціація з міжнародних питань (АМО). Результатом співпраці стало здобуте 1-ше місце у зазначеному проекті.

Деякі підсумки

Десятиріччя існування підрозділу позначилося співпрацею з багатьма науковими, навчальними та громадськими організаціями в Україні та поза її межами. Зокрема співorganizаторами та партнерами в реалізації здійснених заходів виступили: Інститут історії України НАН України, Національна спілка краєзнавців України, Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Інститут усної історії степової України Запорізького національного університету, «Інститут історії церкви» Українського католицького університету, Українською асоціацією усної історії, «Центр дослідження української спадщини на преріях» Саскачеванського університету (Канада) та інші. У 2006 р. його керівника, Тараса Нагайка, включено до складу правління Української асоціації усної історії.

За десятирічний період своєї діяльності Центр утвердився як осередок, на базі якого проводиться активна наукова робота з вивчення регіональної історії, досліджуються краєзнавчі аспекти минулого як Переяславщини, так і України в цілому. Працівниками підрозділу зібрано значний масив різноманітних матеріалів (спогадів, інтерв'ю, документальних джерел, світлин тощо), які вводяться до наукового обігу шляхом їх публікації у заснованому спеціалізованому виданні – історико-краєзнавчому альманасі «Джерела пам'яті» та видавничій історико-документальній серії «Народна мемуаристика».

Дидактична складова роботи Центру отримала вираження через включення у 2009-2010 та 2010-2011 н. рр. до навчального плану кафедри історії та культури України ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» відповідних курсів: «Усна історія у системі історико-філологічних наук» та «Людинознавча історія в системі історичних знань». Важливим здобутком у роботі Центру стало залучення його теоретичних та практичних напрацювань до заявки на виконання держбюджетної теми «Людинознавча історія як ключовий дидактичний фактор сучасної історичної освіти у ВНЗ» у 2011-2012 рр.

Робота Центру усної історії тісно пов'язаною з науковою діяльністю студентства. З моменту його створення студенти історичного факультету беруть безпосередню участь у наукових проектах під егідою Центру, займаючись польовими дослідженнями, оволодівають відповідною методикою та використовують зібраний матеріал у власних наукових дослідженнях. Результатом подібної діяльності є написання курсових, бакалаврських та дипломних робіт, публікація наукових статей, участь у редакційній та видавничій роботі.

Зазначений підрозділ є навчально-методичною платформою для написання учнями середніх шкіл творчих конкурсних робіт до Малої академії наук України. Його працівники залучаються до рецензування досліджень історичного та краєзнавчого змісту, приймають участь у колегіях журі на місцевому та обласному рівнях. Центр заохочує учнівську молодь до співпраці у спільних наукових проектах, надає можливість публікації кращих тематичних робіт. Зокрема, у 2-му випуску історико-краєзнавчого альманаху «Остарбайтери: жива правда – живий біль» було опубліковано конкурсні роботи учнів шкіл міста та району на тему примусової праці громадян України у нацистській Німеччині [2. с. 252-346]. Підрозділом підтримується наукова складова волонтерського руху, до якого залучені учні середніх шкіл та студенти університету.

Отже, слід наголосити, що зазначені вище аспекти діяльності навчально-наукового центру усної історії свідчать на користь необхідності організації та налагодження подібної роботи у системі вищих навчальних закладів педагогічного профілю як з огляду на їх наукову, так і дидактичну складову. На сьогодні упевнено можна говорити про те, що даний підрозділ не лише інтегрував у систему наукових осередків, основною спрямованістю яких є робота з джерелами усної історії. Його діяльність сприяє появі нових цінних даних, що стосуються історії рідного краю, а відтак збагачують палітру історичного знання в цілому. Завдяки діяльності подібних осередків ми маємо можливість більш усвідомлено поглянути на обставини та явища, котрі мали місце в минулому, а відтак зумовили наше сьогодення.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- 1.Боровик М., Нагайко Т. Історія усна // Історія в термінах і поняттях: довідник: Навч. посіб. / За загал. ред. Орлової Т. В. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2014. С.270-271.
- 2.Джерела пам'яті : Історико-краєзнавчий альманах. Корсунь-Шевченківський, 2010. Вип. 2: Остарбайтери: жива правда – живий біль / [упорядник: Т. Ю. Нагайко]. 457 с.
- 3.Навчально-науковий центр усної історії (до 5-річчя створення) / Інформаційний буклет. 2011. 2 с.
- 4.Нагайко Т. Інформація [Про діяльність навчально-наукового центру усної історії] // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. Переяслав-Хмельницький: Астон, 2010. Вип. 24. С. 275-277.
- 5.Нагайко Т. Міжнародна пересувна експозиція “Імена замість номерів” // Педагогічні обрії. 2010. №3(69), травень-червень. С. 17.
- 6.Нагайко Т.Ю. Навчально-науковий центр в дії [Про створення центру]; Семінар // Педагогічні обрії. 2006. № 5, серпень-вересень. С. 7.
- 7.Нагайко Т. Ю. Тема Другої світової війни у виданнях навчально-наукового центру усної історії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / «Друга світова війна: події, факти, версії»: матеріали Всеукр. наук. конф., [м. Переяслав-Хмельницький], 24 квітня 2015 р. / [Упорядник: Т. Ю. Нагайко]. Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 93-99.

REFERENCES

- 1.Borovyk, M. & Nahaiko, T. (2014), “Istoriia usna.” *Istoriia v terminakh i poniattiakh: dovidnyk: Navch. posib.*, PP Serhiichuk M. I., Vyshhorod, pp. 270-271.
- 2.*Dzherela pam'iaty: Istoryko-kraieznavchyi almanakh* (2010), Korsun-Shevchenkivskyi. Vyp. 2: Ostarbaitery: zhyva pravda – zhyvyi bil., 457 p.
- 3.(2011), *Navchalno-naukovyi tsentr usnoi istorii (do 5-richchia stvorennia)*, Informatsiinyi buklet 2 p.
- 4.Nahaiko, T. (2010), “Informatsiia [Pro diialnist navchalno-naukovoho tsentru usnoi istorii]”, *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii: Zbirnyk naukovykh statei*, Vyp. 24, Aston, Pereiaslav-Khmelnitskyi, pp. 275-277.
- 5.Nahaiko, T. (2010), “Mizhnarodna peresuvna ekspozytsiia “Imena zamist nomeriv”, *Pedahohichni obrii*, №3(69), P. 17.
- 6.Nahaiko, T.Yu. (2006), “Navchalno-naukovyi tsentr v dii [Pro stvorennia tsentru]”; Seminar, *Pedahohichni obrii*, № 5, P. 7.
- 7.Nahaiko, T. Yu. (2015), “Tema Druhoi svitovoi viiny u vydanniakh navchalno-naukovoho tsentru usnoi istorii DVNZ «Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Hryhoriia Skovorody»”, «*Druha svitova viina: podii, fakty, versii*»: materialy Vseukr. nauk. konf., Pereiaslav-Khmelnitskyi, pp. 93-99.

Nahaiko T. 10 years on the field of oral history.

The publication highlights the main results of the ten-year activity of the educational and scientific center of oral history of the «Pereiaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University named after Gregory Skovoroda». During the period the existence, Centre established connections with many scientific, educational and public organization in Ukraine and abroad, such as the School of History of Ukraine of the National Academy of sciences of Ukraine, the National historical-ethnographic reserve “Pereiaslav”, National Zaporizhya University (School of oral history of Steppe Ukraine), “School of history of church” Catholic University, Ukrainian Association of Oral History, Centre for the Study of Ukrainian heritage in the Prairies University of Saskatchewan (Canada), National Union of Local Lore Researchers of Ukraine and others.

The Centre has established itself as the centre, on which the scientific work is carried out to study the regional history, research the regional history aspects of Pereiaslav region and Ukraine. The workers of our Centre collected a lot of materials (memories, interviews, documental sources, photos etc.) which, publishing in special formed edition – regional-historical Almanac “Memory’s sources”, are putting into scientific practice.

Key words: *educational-scientific center, oral history, department of history and culture of Ukraine, scientific activity.*

Одержано 12.01.2018.